

Herman van Gunsteren

door Leon Heuts, journalist

‘Zoals een arts een röntgenfoto moet leren lezen, moet een democratisch leider de gevaren van tirannie kunnen herkennen’

‘Notoir gemopper’, dat was de reactie van minister Donner op kritiek van advocaten op de nieuwe terrorismewetgeving. Wat is de rechtsstaat waard, aldus de minister, als diezelfde rechtsstaat niet het leven kan beschermen van onschuldige burgers? En, zo stelt hij, de oude strafwet voldoet niet om die levensafdoende te beschermen. Dus moet – om maar één van de controversiële maatregelen te noemen – informatie van de inlichtingendienst AIVD in een strafzaak tegen een vermeende terrorist kunnen gelden als bewijs, zelfs als de bronnen van die informatie niet openbaar zijn. Dit ondanks het gemopper van juristen, onder wie de Nederlandse Orde van Advocaten en de Hoge Raad, die klagen dat dit in strijd is met het EVRM – het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Het is de vicieuze cirkel langs wier lijnen we sinds 11 september onze rondjes draaien. Er zijn maatregelen nodig die buiten de rechtsstaat vallen, om diezelfde rechtsstaat te beschermen. Maar wat blijft er dan nog over van die rechtsstaat? De Leidse rechtsfilosoof Herman van Gunsteren is duidelijk in zijn oordeel: uitzonderlijke regels zijn soms noodzakelijk, maar als ze voor onbepaalde tijd gelden, dreigt staatstirannie. ‘En in Nederland spoeden we ons daar naar toe’.

In zijn onlangs verschenen, zeer leesbare, boek *Gevaarlijk veilig* zet Van Gunsteren uiteen hoe een democratie in zo’n tirannie kan vervallen. Van Gunsteren: ‘Door een systematische sloop van juridische heilige huisjes. Het startschot is uitbreiding van de bevoegdheid van de veiligheidsdiensten. Vervolgens is er het lange voorarrest zonder concrete beschuldiging. Dan de inperking van processuele rechten van de verdachten en de uitbreiding van af luisterbe-

voegdheden. Overigens óók van advocaten, ondanks hun verschoningsrecht. Uiteindelijk komen we uit bij maatregelen die nu al in de nieuwe terrorismewetgeving zijn opgenomen,

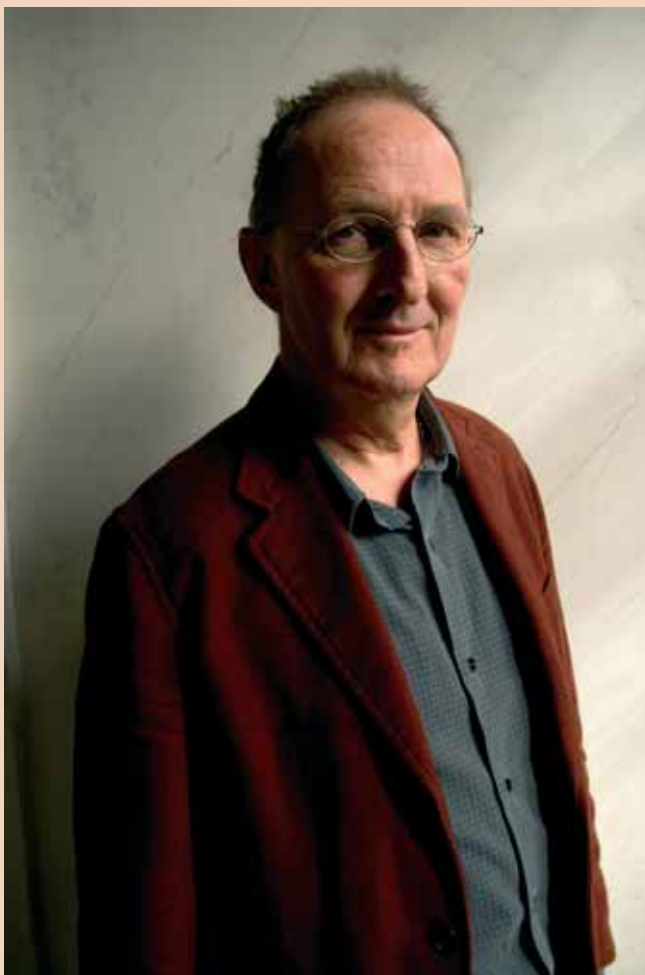
en die van grote maatschappelijke invloed zijn: het traceren van zogeheten ‘risicoburgers’, die vervolgens in hun rechten worden beperkt door beroeps- en spreekverboden.’

Van Gunsteren beschrijft angst onder burgers, maar ook de systematische tegenwerking van kritische beroepsgroepen als juristen en journalisten. Al te hysterisch? Van Gunsteren: ‘Het gaat er mij om aan te geven dat er nu onvoldoende oog is voor de mogelijke tirannieke gevolgen van de huidige wetgeving. Net zoals een arts een röntgenfoto moet leren lezen, moet een democratisch leider de gevaren van tirannie kunnen herkennen.’

Van Gunsteren neemt het zelfs op voor de ‘arme Donner’. In zijn ogen wordt de minister vernalen door enerzijds conservatieve media, en politici als Maxime Verhagen en Ayaan Hirsi Ali, die hem bij voortduring naïviteit verwijten, en anderzijds juristen die constant roepen hoe de rechtsstaat wordt begraven. Van Gunsteren: ‘Er is zoiets als automatisch tegensputteren. Natuurlijk is het de taak van advocaten om kritisch te zijn, maar je moet niet reflexmatig roepen dat de nieuwe wetgeving in strijd is met het EVRM. Donner vindt dan het niet zo is, en dat kan niet als onzin worden afgedaan. Het komt er nog maar op aan hoe de wetgeving in de praktijk gaat worden toegepast. Niemand kan er tegen zijn dat bij acuut gevaar er meteen moet kun-

nen worden opgetreden en dat verdachten, ook zonder duidelijke opgave van reden, moeten worden opgepakt. Je kunt dat vergelijken met een brandweercommandant, die bij een brand de bevoegdheid heeft om per decreet te bepalen wat er moet gebeuren. Maar er moet een bepaalde termijn zijn waarbinnen een onaf-

Foto: Chris van Houts



‘Natuurlijk is het de taak van advocaten om kritisch te zijn, maar je moet niet reflexmatig roepen dat de nieuwe wetgeving in strijd is met het EVRM’

hankelijke instantie moet kunnen beoordelen of er rechtmatig is gehandeld. Als dat soort van toetsingen uitblijven, en maatregelen oneindig kunnen worden opgelegd, dan zal de nieuwe wetgeving strijdig zijn met het EVRM.’

Donner probeert in ieder geval, aldus Van Gunsteren, de zaken gescheiden te houden. ‘Terrorismewetgeving moet zich wat hem betreft beperken tot zeer gevaarlijke situaties, bij dreigingen van grote aanslagen, zoals 9/11 en Madrid. Politici roepen daarentegen nu al om uitbreiding van de wetgeving. Hirsi Ali vindt dat vrouwenbesnijdenis ook onder terrorismewetgeving moet vallen, Verhagen heeft het zelfs over een ‘wetboek van terrorisme’. Hier begint het echte gevaar: terrorismewetgeving dat wordt gebruikt om allerhande niet-gewenste zaken even op te rollen.’

Van Gunsteren verbaast zich vooral over het geloof in de onfeilbaarheid van veiligheidsdiensten. ‘Toen in het voormalige Oost-Duitsland de Stasi-rapporten openbaar werden gemaakt, sneuvelde er alsnog huwelijken omdat uit zo’n rapport zou blijken dat één van

de echtgenoten een tipgever zou zijn geweest. Maar veiligheidsdiensten bieden doorgaans een mix van betrouwbare informatie, verdichtfels en leugens, met name als ze – door een flinke uitbreiding van bevoegdheden – worden geacht foutloos te zijn.’

Van Gunsteren interviewde voor zijn boek voormalig super-PG Docters van Leeuwen, die precies hierop wijst: ‘de AIVD *failproof* maken is contraproductief. Een foutloze dienst eisen is levensgevaarlijk. Het leidt ertoe dat de mensen hun werk niet meer doen, zich gaan indekken. Het is in strijd met wat de dienst kan en niet kan.’ Van Gunsteren: ‘Verdonk heeft besloten de verblijfsvergunningen van drie imams in Eindhoven niet te verlengen, op basis van een ambtsbericht van de AIVD. Ze doet alsof dat ambtsbericht de geopenbaarde waarheid is, afkomstig van God zelf. Wie zegt dat het klopt? Is het nu zo ondenkbaar dat een dienst, die onder zware politieke druk staat om op te treden tegen moslimextremisme, fouten maakt?’ Van Gunsteren ziet niets in het opleggen van beroepsverboden, laat staan het sluiten van

‘verdachte’ moskeeën. ‘We moeten juist toezicht hebben. Als er imams zijn die werkelijk systematisch haat zaaien, dan moeten die worden vervolgd volgens gangbare strafrechtprocedures. We moeten die uitingen zoveel mogelijk scheiden van innerlijke, religieuze overtuigingen. Doe je dat niet, dan dreigt de obsessieve gedachte dat islam leidt tot extremisme. Politici, zoals Hirsi Ali, eisen bij voortduring maatregelen tegen de islam. Zo haal je het geloof de politiek weer binnen. Allerlei oude godsdiensttwisten laaien weer op, die in het Nederlandse pacificatiemodel eigenlijk naar ieders tevredenheid waren beslecht. Zoals het recht op bijzonder onderwijs, of zelfs een oud artikelje over godslastering. Hirsi Ali zegt dat de Verlichting haar motivatie is, en ze zit bij een liberale partij. Maar hoe liberaal is een politica die zo is geobsedeerd door godsdienst? Als klassiek liberaal vind ik dat politiek en recht zich niet bezig moeten houden met innerlijke overtuigingen. Beperk je zoveel mogelijk tot de toetsbare feiten. Koester de empirie.’

t p u i v j o o s o l i s t h e r e d

Sector kanton

Herziene staffel incassokosten

Ingangsdatum: 1 april 2005

Staffel incassokosten:

hoofdsom+rente t/m:		tarief (ex. BTW):		tarief (incl. BTW):	
oud	per 01-apr-05	oud	per 01-apr-05	oud	per 01-apr-05
225	250	34	37	40,46	44,03
450	500	68	75	80,92	89,25
1.130	1.250	136	150	161,84	178,50
2.260	2.500	272	300	323,68	357,00
3.400	3.750	406	450	483,14	535,50
4.500	5.000	545	600	648,55	714,00
10.000	10.000	663	700	788,97	833,00
19.500	20.000	781	800	929,39	952,00
39.000	40.000	1.000	1.000	1.190,00	1.190,00
97.500	100.000	1.540	1.500	1.832,60	1.785,00
195.000	200.000	2.450	2.500	2.915,50	2.975,00
390.000	400.000	3.450	3.500	4.105,50	4.165,00
1.000.000	1.000.000	4.450	4.500	5.295,50	5.355,00
meer		5.540	5.500	6.592,60	6.545,00

Herziene salarissen in rolzaken

Salarissen in rolzaken (eveneens toe te passen bij verstek in incasso-korte gedingen):

hoofdsom+rente +incassokosten t/m:		salaris per punt:		maximaal aantal ptn:
oud	per 01-apr-05	oud	per 01-apr-05	
225	250	27	30	3
450	500	54	60	4
1.130	1.250	90	100	5
2.260	2.500	135	150	5
	3.750		175	5
4.500	5.000	225	200	6
13.500	10.000	270	250	6
22.725	20.000	325	300	7
45.450	40.000	410	400	10
68.200	100.000	545	600	10
meer	200.000	725	700	geen
	400.000		800	geen
	1.000.000		1.000	geen
	meer		1.200	geen
onbepaald		54-545	60-800	geen

Overgangsbepaling: Indien de eerst dienende dag is gelegen op of na 1 april 2005, gelden de nieuwe tarieven.

Uit: Staatscourant 16 maart 2005, nr. 53 / pag. 34